

SKOGENS MÖRKA ÖGA

Det har gått en hel mansålder nu sedan det här hände, men vad gör det om upplevelserna ligger långt borta i tiden, då minnet kan återföra dem till nutid.

Naturens många obesvarade gåtor mötte oss under ljusa sommarkvällar, då jag som barn fick följa mina föräldrar på skogspromenader. För dagens unga öron låter det kanske som en saga, att det faktiskt funnits en tid i vår historia, då barn

kunde följa sina föräldrar på upptäckter ute i naturen, och inte som nu sitta inomhus och titta på tv-såpor eller ägna sig åt dataspel.

De djupa skogarna har alltid varit en öppen uppslagsbok för svaren på många frågor, men lämnar även många frågor obesvarade.

Vår familjs änglamarker låg helt nära hemmet. De låg mellan de skogklädda bergen och dalgångarnas porlande bäckar.

Långt före senare tiders kalhyggen och föryngringsytor, var skogarna fulla av slingrande gångstigar, klövjestigar och enkla körvägar till böndernas fäbodar och fiskarnas och jägarnas enkla kojor.

Det var också i de här markerna vår familj plockade bär och svamp. Ja, dvs. det var bara murklor vi plockade, för all annan fin matsvamp ansågs på den tiden vara koföda. Detta var det ju också bevisligen, för kor på skogsbete åt svamp med större välbehag än vi andra som var dummare än en ko på svampfloran. På hösten då det fanns svamp i massor, hände det faktiskt rätt ofta, att kor på skogsbete irrade sig så långt iväg att de måste lockas hem till natten. Detta gällde även kor som vistades i fäbodarna.

Men tillbaka till vår utflykt, som den här gången inte gällde vare sig bär eller svamp. Vi plockade ner i ryggsäcken lite färdkost bestående av den obligatoriska burken Tomtebrus, detta underbara pulver som på 1930-talet fanns att köpa i alla handelsbodar. En påse vetebul-

lar och fyra muggar hörde också till, eftersom vi var fyra i familjen.

Vid det här tillfället hade vi tre kvarts väg att gå upp mellan bergen innan vi var framme vid Blåtjärn, som skogens mörka öga hette på kartan. Men vad brydde vi och den övriga allmogen sig om vad tjärnen hette på kartan. Vi kallade den Svarttjärn, och omgivande myrmark för Svarttjärnmyran.

Det var alltid något speciellt med Svarttjärn som lockade till utflykt. Den var nästan rund och stor som tre ordinära villatomter. Den låg som ett vattenfylldt svart hål i den östra kanten på myren, och den innehöll inte så mycket som en tesked blått vatten. Varför

skulle den då kallas för Blåtjärn på kartan då vattnet var svart som sot och ändrade inte färgens i det klaraste solskenet?

Vattenytan var skarpt avgränsad i nivå mot de omgivande myrkanterna, och ingen kunde utan vingar närma sej vattnet från mer än en sida. Det var från sidan mot berget som just här ett kort stycke stupade nästan rakt ner i tjärnen. Det var bara några få meter fast strandremsa, väl upp trampad av både människor och djur, som skilde tjärnen från berget. På den sankt myrmarken närmast tjärnen växte lite starrgräs och några ensamma strån ängsull och kaveldun lyste upp det ställe där tjärnen hade sitt anspråkslösa avlopp.

Vad hände här i geologisk urtid? Spekulationerna har varit många. Kanske ett nerfall från rymden, och hela myren en gång har varit en stor krater som blivit en vacker sjö?

I sägnernas värld talas det om att sjön en gång i tiden vuxit igen och bildat ett täcke över djuphålorna. Jordtäcket sjönk

och tjärnen blev dubbelbottenad med svindlande djup under det nya bottenlagret. Det var därför tjärnens vatten var så svart och livlöst då inget ljus kunde tränga ner och träffa bottenlagret.

En annan sägen berättar om en bonde som en vinterdag i slutet på artonhundratalet körde ett

timmerlass över tjärnens is. Isen brast under både häst och timmerlass. Bonden räddade sej, men hästen klarade sig inte. Timmerlasset flöt ovanpå timmerkalkarna, men hästen blev hängande i skaklarna och seldonen med huvudet mot djupet och kunde inte räddas.

Det finns också de som berättat om både älgar och björnar som försvunnit i tjärnens mörka djup, att döma av de spår jägarna funnit i snön.

Det är rätt fantastiskt det där med minnesbilderna och hör-sägnerna från skogens mörka öga och andra naturupplevelser.

Desto fler hågkomster jag erinrar mig från den avlägsna gårdagen, desto intensivare kan jag känna smaken i munnen av Tomtebrus, den tidens exklusiva läskedryck, som i stort sett var att jämföra med dagens smaksatta fruktsaltsamarin.

© Göte Ingelman 2011
Bildmakare: Bo Hansson